

Titel: BREV TIL: Hans Jørgen Uldall FRA: Louis Hjelmslev (1939-12-11)

Citation: "BREV TIL: Hans Jørgen Uldall FRA: Louis Hjelmslev (1939-12-11)", i *Louis Hjelmslev og hans kreds*, s. 1. Onlineudgave fra Louis Hjelmslev og hans kreds: https://tekster.kb.dk/text/lh-texts-kapsel_033-shoot-workidacc-1992_0005_033_Uldall_0270.pdf (tilgået 18. juli 2024)

Anvendt udgave: Louis Hjelmslev og hans kreds

Ophavsret: Materialet kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge det til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

STRANDVEJ 227 CHARLOTTENLUND 11 decemb er 1-939 v

Kære Uldall, « Tak for dit brev af 1/12, som jeg fik i forgaars; i mellemtiden har du forhaabøntlig faaet mit af 29/11. Haar jeg skriver idag, er det fordi jeg er for op- tændt af Menzeraths 'forelæsninger til at tie: der, er tj e- blikke, som bekendt, hvor man maa "tale" med et fornuftigt menneske. Jeg havde i anledning af hans forestaaende bestfg alle- rede i september anskaffet og læst Koartikulation, Steuerung osv o' naaede til det resultat at det var en yderst tynd og kedsom- meli & kop te - hvilket forelæsningerne til fulde har bekræftet. ' Maaske du ogsaa husker en lille affære i kongresakterne, som jeg som redaktør har viden om, og som paa forhaand stillede mig no- get en garde. Men det, der har lammet mig, er ftflgende: I fredags holdt han foredragjom "Die Silbe11, hvorom han itfvrigt ogsaa, bl. 'a., havde talt i "Lingvistikredsen torsdag aften. I Lingvistikred- sen havde han erklæret, at det maatte forholde sig saaledes, at stavelsens grænser paa forhaand kunde fastsættes ud fra ordets muligt begyndelse og slutning, hvad han erklærede, at ingen no- gensinde ftfr ham havde indset eller vidst. Det gad jeg natur- ligvis ikke sige no^et til, mit indlæg i diskussionen kom til at dreje sig om helt andre ting (nemlig, at hans to lange levan- titeter i tysk er akcenter, hvis manifestation itfvrigt paa den mest siaanede maade ligner de litauiske akcenters). Men fore- læsningen om "Die Sålbe" gik - bortset fra en mængde udenoms- snak, manden taler aldrig under 2 timer, naar aldrig mere end 1/3 af manuskriptet igennem og fortæller anekdoter ind, imellem, som de bedst falder ham ind - ud paa at hævde, at stavelsen il- ke kan betragtes som opbygget af vokal dg konsonanter, men at stavelsen maa betragtes som en "Struktur", ud af hvilken man bagefter afleder begreberne vokal og konsonant. . " Stru« turen" g&str logisk forud for elementerne, som i virkeligheden er IISiruchø af "Strukturen". Og dette havde, hævdede han, alle bisneiigen Silbentheorien glinzlich overset. Hen havde fundet paa Jet, inden han endnu 8>f den nye Gestøj-fpsychologic huve e 1- ^ c j ^; al metode skal være' ganzheitlich. Jeg gik hjem noget graa i masken og vidste ikke rig- tig, hvad man nu skulde gtfre. Thalbitzer erklærede, da M, var

Jkivs forelæsning

paa universitetet.

2

z.

gaaet, at han forstod ikke ret meget af dette synspunkt og maatte underskrive Menzeraths egne ord om, at det var yderst radikalt; men Th. vidste jo nok, sagde han, at dette syns- punkt laa ,Ide herrer11 (nemlig le Pére og undertegnede) noget nærmere. Ja, sagde jeg, jeg er ganske enig med Menzerath paa dette punkt, som De vil vide. Le Pére grinede paa en ret utvetydig maade. Samme aften fandt jeg til alt held et særtryk af "The Syllable as a Structural Unit" og sendte det til M, med et lille brev, hvoraf nogle liniér hidsættes: "Ich m'échte Ihnen gerne ftlr die Vorlesung tiber die Silbe ganz besonders danken.....in welch erstaunlichem Umfang meine Anschauungen zu den Ihrigen stimmen, werden Sie aus dem kJLeinen Sonderdruen ersehen, welchen ich mich beehre hier bei- zulegen, " fermere om den deduktive (= ganzheitliche) metode og om affiniteten mellem det sproglige og det lydlig. "Es wttrde mich selbstverstSndlich sehr freuen, wenn wir noch Gele- genheit haben, uns dariiber weiter zu verstandigen. Nehmen Sie bitte diese Zeilen nur• als einen Auédruk fttr das grosse Inter- esse, mit welchem ich Ihre Ausftihrungen geh'ért håbe - und auch als einen Ansdruek spontaner Preude Ueber die weitgehende Ueber- einstimmung zwischen uns. "Nur auf die Wahrliet komrat es an, nicht aber dar^uf, wer recht hat" (Menzerath-de Lacerda S. B)." Men enden er ikke endda. Idag (mandag) da jeg leom til hans nægte forelæsning, sagde han af sig selv intet. Jeg sagde saa, at han maatte undskylde, jeg havde besværet ham med min skrivelse, hvortil han svarede: Tværtimod, det var forbav- sende, hvor vi stemte overens, og det havde han ogsaa talt med Koil ege Br'éndal om. - Senere har M. ikke talt om det lille mel- lemvær ende-, og jeg naturligvis heller ikke. Men forelæsningen idag hed "Was wir sagen und was wir h'éren", hvilket lidet lod ane, at den handlede om diftongens definition. Her, sagde M., fandtes der forskellige teorier, som alle var forkerte: nogle holder paa at diftongen er 3 ele- menter (vokal plus glidelyd plus vokal resp. konsonant), ahdre paa at den er mange elementer (flere glidelyd), andre paa at den er eet element. (Jones1 teori hørte man intet om, Vacheks ej heller, ligesom ingen fik at vide, at en fonetisk diftong undertiden kan være en strukturel monof tong,) Men M. vilde nu fremsætte den rigtige teori, som ingen hidtil havde fremsat: nemlig at en diftong bestaar af 2 vokaler. Det er, sagde han, kolumbusT æg, men for at lave det, maa man som bekendt have et æg, og man-maa selv være en Kolumbus (ikke daarligt, hva?). Diftongen maatte udledes ganzheitlich af stavelsen osv, en slags tysk oversættelse af U'ldall - 1 forelæsningens løb"gjorde M, opmærksom paa, at alle hidtidige forskere havde brugt*vokal og konsonant forkert: M, vilde nu som den første indføre at skelne mellem vokal og sonant, saa at man kunde have en konsonaAti.sk vokal, hvilket ganske vist var umaadelig radi- hakt, revolutionært og paradoxalt, men nødvendigt og slaaende rigtigt, kZyrCi fcvL*. (t/ åAKjf >

3

STRANDVEJ 227 CHARLOTTENLUND

Efter forelæsningen (soa gudskelov var den sidste) takkede le Pére i en speech, hvis hovedemne var le Pére

selv, der jo havde truffet M, paa internationale kongresser, i Rom, i Paris og i Luøbenhavn, Specielt vilde Fr., endog to, gange i talens løb, takke M, for den helt nye og overraskende rigtige anvendelse af Gestaltpsykologiens metode paa stavelsens pro- ■biern, hvorved dette vigtige problem utvivlsomt var blevet wesentlich gef'érderet. Paa lærerværelset efter forelæsningen vendte M. tilbage til sin epokegørende opdagelse af forskellen paa vokaler og sonant, hvis vigtighed han vilde indskærpe os, og som alle hidtil havde overset og forvekslet. Ja, sagde le Pére, det indsaar han a. . . noget væsentlig nyt af meget stor vigtighed. Nu kunde jeg sgu ikke holde mig lemgere, men bemærkede kort og tørt: Diese Unterscheidung hat doch Brugmann-als der erste aufgestellt, nicht wahr? Le Pero (strax ivrig); Ja ja, det var jo Brugmanns fortjeneste. M.; hej, ii-ke Brugmann, men Sievers, men han gennemførte det ikke, ham var inkonsekvent. (Jeg tilføjer; Det var M« ogsaa, for vel adskilte han vokal og sonant," som henholdsvis "generel** dvs fonetisk og "funktio- nel", men konsonant brugte han forskelsløst i begge betydninger, ganske som Brugmann for over fyrretyve aar siden, om ikke endnu tidligere. Blot en lille tilføjelse til belysning af mandens metoder; I den forrige forelæsning var han ærlig nok til en passant- at betone vigtigheden af at overholde Saussures adskillelse mellem ouverture = kæbevinkelen og aperture = afstanden mellem tunge og overmund. - I forelæsningen idag paaviste han ved hjælp af geniogrammer, at enhver faldende diftong er en lukkebevægelse, og udr: abte gang efter gang triumferende over forsamlingen, at hermed var den klassiske fonetik tilintetsjort. for man kunde have en faldende diftong ua eller 19 (faldende betyder her intensitetsfaldende), og i en saadan diftong kunde han bevise, at u og i, som ifølge den klassiske fonetik var de mest lukkede vokaler, er mere aahne end det følgende & og 2l, som ifølge den klassiske fonetik hører til de mest aabne. Det var paradoxalt og revolutionært og radikalt, men kunde bevises, selv om det var er- staunlich. Her glemte M. aabenbart meget bekvemt forskellen paa ouverture og aperture, som gerne ofres for en oratorisk effekt. Han har ialt holdt tre forelæsninger. Den første, som jeg ikke her har omtalt, var om "Das Premdwort im Deut- schen". Den var under al kritik primitiv i sine virkemidler, men tog morderlige keglere i det velfyldte auditorium 1>. Lag<- efter erklærede baaé Th* og le Pére uafhængigt af hinanden, at det var en problemrig og tankevækkende og meget lærerig fremstilling. Kære Uldall, den var ganske som Brøndums artikler i Nationaltidende, blot med daarligere vittigheder (af _ typen; "Das franzsische Lehnwort Rentier k'dnnte man doch nicht [»r^njtj] ausspréchen, denn dadurch ware der gute Mann in

4

eine falsche zoologische Klasse eingereiht.,) Se det var nu det. Han bliver* her lige til paaisofadag, og paa torsdag kommer han rimeligvis i Lingvistikreisen til Frk, Fiseher-J.s referat af de to fonologiske hovedværker. Hu kan man forhaabentlig snart faa fred, Iraorgen skal jeg til julefest i den franske studenterforening Le Coq, onsdag i Filologisk samfund til et foredrag om Adnatiske navne~ problemer af en svensker, hvortil Lingvistkredsen er indbudt (medens Filol, samfund (herimod ikke indbudt Lingvist] redsen, da Holger Pedersen for nylig holdt foredrag), torsdag som sagt i Lingvistkredsen, Mine forelæsninger har jeg nu fordoblet for at naa stoffet igennem; der er fem timer tilbage, og paa dem skal jeg gennemgaa: H, Jones? Sapir, behavioristerne, Pra- gerskolen, Gemelli-Pastori og Zwirner samt kenematikken, Frage nur nicht wie, Jeg glæder mig som et barn til at faa det over- staaet. Jeg skrev egentlig ister dette brev for-at fokeslaa dig at sende Menzerath et-særtryk af "On the structural interpretation of diphthongs", hvis du har eet endnu, hvad der vilde fryde mig. Adresse som bekendt Phonetisches Institut der Universität, 1 Konviktstrasse, Bonn a, Rh, Det er for galt, at manden* ikke kender Proceedings fra den kongres, han selv var med til. I hvert fald vilde jo enhver anden, der holder gæsteforelæsninger, i forvejen stilne fingeren lidt i jorden og lugte hvor man var. Haar jeg optræder i udlandet, har jeg altid i forvejen nef je sat mig ind i, hvilke mærkelige dyr der findes i den paagældende by, og hvad.de har skrevet. Detjvirker sgu be- levent, hvilket i hvert fald-ikke kan siges om det modsatte. Jeg gad vide om nogen af de lære danske kolleger aner hvad det er der er foregaaet. Det vil interessere mig at vide, om du faar mine breve, og i saa fald hvor hur igt de naar frem. Den modsatte vej synes der altsaa ikke at være nogen vanskeligheder. Antagelig kan jeg passende i nærværende brev tfske dig og din kone en glædelig jul og et godt nytaar. Hils Catford, hvis han kan huske hundehunden. Din hengivne lf. P-*S, Et semiologis! materiale er et hierarki, af hvis ftrstegrads- derivater et hvilket som helst tillader en videreinddeling i klasser definerede ved indbyrdes relation, saaledes at forskellen mellem samtlige individer i samtlige disse klasser er funktion af en forskel mellem individer under et andet ftrétegradsderivat. Med andre ord; Et • semiologi sk. materiale bestaar af kommutable, definerede ved tegnfunktionen. Det er Kolumbus 1 LI. Metaglossemer- ne er de sidste klasser definerede ved indbyrdes relation. • Tilslutning til dit brev af 1/1 2,